

სკოპინგის დასკვნა N 69

დაგეგმილი საქმიანობის დასახელება: მდ. რიონზე 56.9 მგვტ დადგმული სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურის „ალპანა ჰესის“ მშენებლობა-ექსპლუატაცია;

დაგეგმილი საქმიანობის განმახორციელებელი: შპს „ალპანა ენერჯი“;

დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების ადგილი: ცაგერისა და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტები;

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 28.09.2022

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „გამა კონსალტინგი“

ძირითადი საპროექტო მონაცემები:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, სსიპ გარემოს ეროვნულ სააგენტოში შპს „ალპანა ენერჯის“ (ს/კ-404588656) მიერ წარმოდგენილი იქნა - ცაგერისა და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტებში, მდ. რიონზე 56.9 მგვტ დადგმული სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურის „ალპანა ჰესის“ მშენებლობა-ექსპლუატაციის სკოპინგის ანგარიში.

კალაპოტური ტიპის ჰიდროელექტროსადგურის („ალპანა ჰესის“) მშენებლობა-ექსპლუატაცია დაგეგმილია ცაგერის მუნიციპალიტეტის სოფ. ზოგიშის მიმდებარე ტერიტორიაზე, მდ. რიონის ვიწრო ხეობაში. შეტბორვის ზონა (წყალსაცავის წყლის შეტბორვის ნიშნული - 404 მ ზ.დ.) გავრცელდება ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის საზღვრებში, მდ. შარეულას შესართავის მიდამოებში. „ალპანა ჰესის“ შემადგენელი ძირითადი ინფრასტრუქტურული ობიექტებია - გრავიტაციული კაშხალი, ჰესის შენობა, გამყვანი არხი, ქვესადგური და ნაპირდამცავი ნაგებობები. „ალპანა ჰესის“ ძირითადი ინფრასტრუქტურული ობიექტების განთავსების ადგილიდან უახლოესი მოსახლე (სოფ. ზოგიში) დაშორებულია 200 მ-ით, ხოლო შეტბორვის კონტურიდან 270 მ-ით (სოფ. ზედა ღვარდია). შეტბორვის კონტურის სიახლოვეს (95 მ) ხვდება ასევე ტურისტული კომპლექტი „ვილა შარეულა“. საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურის („ალპანა ჰესის“) დადგმული სიმძლავრე იქნება - 56.9 მგვტ. გამომუშავებული ელექტროენერჯის საშუალო წლიური რაოდენობა - 253.42 გვტ/სთ. „ალპანა ჰესის“ საპროექტო ეკოლოგიური ხარჯი შეადგენს - 10.45 მ³/წმ, რომლის გატარება მნიშვნელოვანი იქნება წყალსაცავის შევსების პროცესში.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია დაგეგმილი საქმიანობის ალტერნატიული ვარიანტების ანალიზი, მათ შორის განხილულია უმოქმედობის ალტერნატივა და პროექტის საჭიროების დასაბუთება, კაშხლის განთავსების და ჰიდროელექტროსადგურის ტიპის ალტერნატიული ვარიანტები. უმოქმედობის ალტერნატივა უარყოფილია ენერგეტიკული, ასევე სოციალურ-ეკონომიკური სარგებელისა და მოსალოდნელი ზემოქმედების ანალიზის საფუძველზე. კაშხლის განთავსების ალტერნატიული ვარიანტებიდან (I - სოფ. ზოგიშის გასწორის ზედა დინებაში; II - სოფ. ღვარდიას მიმდებარედ, მდ. რიონზე არსებული ხიდის გასწორში), წყალსაცავის სარკის ზედაპირის დიდი ფართობის, შედეგად ადგილობრივ კლიმატზე მოსალოდნელი ზემოქმედების, ასევე სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების დატბორვის გათვალისწინებით, უარყოფილი იქნა II ალტერნატივა.

ჰიდროელექტროსადგურის ტიპის ალტერნატიული ვარიანტებიდან, სხვადასხვა კრიტერიუმების ანალიზით სკოპინგის ეტაპზე უპირატესობა მიენიჭა III ვარიანტს, რომელიც გულისხმობს კალაპოტური ტიპის ჰესის მოწყობას, 35 მ სიმაღლის კაშხლით. აღსანიშნავია რომ შერჩეული (III) ალტერნატივის უპირატესობა, როგორც გარემოსდაცვითი ისე სოციალური კუთხით სკოპინგის ანგარიშში ნათლად არ იკვეთება. III ალტერნატივას უპირატესობა ძირითადად თვალსაჩინოა ენერგეტიკული თვალსაზრისით. გარემოსდაცვითი და სოციალური კუთხით უპირატესია მე-4 ვარიანტი, რომელიც გულისხმობს შერჩეულ ვარიანტთან შედარებით დაბალი კაშხლის მოწყობას და შესაბამისად ნაკლები ფართობის ტერიტორიის შეტბორვას, მათ შორის დატბორვის ზონაში აღარ ექცევა კერძო მფლობელობაში არსებული მიწის ნაკვეთები და არსებული სახიდე გადასასვლელები.

საპროექტო 35 მ გრავიტაციული კაშხლის მოწყობა დაგეგმილია ზღვის დონიდან 371 მ ნიშნულზე, შემდეგ GPS კოორდინატებზე: X=323655, Y=4712979; X=323516, Y=4713036. კაშხლის თხემის ნიშნულით იქნება - 406 მ ზ.დ, ხოლო წყალსაცავის საოპერაციო დონე ზღვის დონიდან 404 მ-ზე. კაშხლის შემადგენელი ჰიდროტექნიკური ნაგებობებია - წყალსაგდები (კაშხლის ტანში), წყალმიმღები და სადერივაციო/ფსკერული წყალგამშვები გვირაბი. საპროექტო კაშხლის სიმაღლის გათვალისწინებით, თევზსავალის მოწყობის შესაძლებლობის დაზუსტება დაგეგმილია გზშ-ის ეტაპზე. წყალმიმღების ღიობებზე გათვალისწინებულია ელექტრონიმპულსური თევზამრიდის მოწყობა. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურის ტიპისა და კაშხლის სიმაღლის გათვალისწინებით პროექტის გავლენის ზონაში ექცევა მდ. რიონზე და მდ. შარეულაზე არსებული საავტომობილო ხიდეები, ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზა, ასევე ინერტული მასალების სამსხვრევ-დამხარისხებელი საამქრო.

ძალური კვანძი/ჰესის შენობა განთავსებული იქნება უშუალოდ კაშხლის კონსტრუქციამში. წყლის მიწოდება მოხდება წყალმიმღებიდან (სამი ღიობიდან) სადაწნეო (70 მ სიგრძის) მილსადენების საშუალებით. ჰესის შენობაში ეწყობა კაპლანის ტიპის სამი ერთეული ჰორიზონტალურ ღერძიანი ტურბინა. გამომუშავებული წყალი ჩაშვებული იქნება ქვედა ბიეფში, გამყვანი არხის საშუალებით. ჰესის შენობის უშუალო სიახლოვეს, მდ. რიონის მარჯვენა სანაპიროს პირველ ტერასაზე გათვალისწინებულია ქვესადგურის მოწყობა. წინასწარი გათვლებით გამომუშავებული ელექტროენერჯის ჩართვა გათვალისწინებულია ქვესადგურ „ლაჯანური 500“-ში 5 კმ სიგრძის ეგხ-ის საშუალებით. საპროექტო ქვესადგურის ფიზიკური მახასიათებლები, მათ შორის ქვესადგურის ტიპი, ძაბვა (110 ან 220 კვ ძაბვის) და ა.შ გზშ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას. ამასთან დასაზუსტებელია საერთო ქსელთან მიერთების ეგხ-ის პროექტის „ალპანა ჰესის“ გზშ-ის ანგარიშში, როგორც პროექტის ერთ-ერთი შემადგენელი კომპონენტის შესახებ ინფორმაცია. აღნიშნულ შემთხვევაში მოცემული უნდა იყოს ინფორმაცია საპროექტო ეგხ-ის ძირითადი პარამეტრების, ეგხ-ის გაყვანით გამოწვეული გარემოზე ზემოქმედების საკითხების, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების ა.შ შესახებ.

სამშენებლო სამუშაოების ხანგრძლივობა შეადგენს 18 თვეს. სამშენებლო სამუშაოების ეტაპზე ალპანა ჰესის ქვედა ბიეფში მდინარის მარჯვენა ნაპირზე (X-323845.65, Y-4713506.73) დაგეგმილია სამშენებლო ბანაკის მოწყობა, სადაც სხვა დამხმარე ინფრასტრუქტურასთან ერთად განთავსდება ბეტონის კვანძი. „ალპანა ჰესის“ სამშენებლო უზნამდე პროექტი ითვალისწინებს ახალი მისასვლელი გზის (1190 მ სიგრძის) მოწყობას. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, ზემოქმედების არეალში მოქცეული ორივე ხიდის ნაცვლად გათვალისწინებულია ახალი ხიდების მოწყობა, ხოლო ადგილობრივი

მნიშვნელობის გზას ჩაუტარდება რეკონსტრუქცია. სამშენებლო სამუშაოების პროცესში წარმოქმნილი ფუჭი გრუნტის მუდმივი დასაწყობებისათვის შერჩეულია ხუთი ლოკაცია (რომელთაგან ერთი სარეზერვოა - N4). შერჩეული ლოკაციები ძირითადად მდებარეობს მდინარის კალაპოტის უშუალო სიახლოვეს, ხოლო ლოკაცია N1 მდინარეში - კაშხლის ზედა ბიეფში. კაშხლის მშენებლობის მშრალ გრუნტზე წარმოების მიზნით, საპროექტო კაშხლის ზედა და ქვედა ბიეფში დაგეგმილია დროებითი ზღუდარების (კოფერდამების) მოწყობა. მშენებლობის ეტაპზე წყლის დერივაცია დაგეგმილია გვირაბი გამოყენებით, რომელიც ექსპლუატაციის ეტაპზე საჭიროებისამებრ გამოყენებული იქნება ასევე ეკოლოგიური ხარჯის გასატარებლად.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია ინფორმაცია გარემოზე შესაძლო ზემოქმედების სახეებისა და იმ ღონისძიებების შესახებ, რომლებიც გათვალისწინებული იქნება გარემოზე მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილებისათვის, შემცირებისათვის ან/და შერბილებისათვის. ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ძირითადად მოსალოდნელია ზემოქმედება წყლის გარემოზე, იქტიოფაუნასა და წყალზე დამოკიდებულ ფაუნის წარმომადგენლებზე. საქმიანობის განხორციელება გამოიწვევს აგრეთვე მნიშვნელოვან ზემოქმედებას საპროექტო არეალის ჰაბიტატების დეგრადაცია-ფრაგმენტაციის კუთხით. **ზემოქმედების სახეებიდან აღსანიშნავია, ასევე კლიმატური პირობების ცვლილება. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, ადგილობრივ კლიმატზე მაღალი ზემოქმედების რისკი მოსალოდნელი არ არის, რაც საჭიროებს დეტალურ შეფასებას-ანალიზს და გზშ-ის ეტაპზე სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული დასკვნებისა-რეკომენდაციების წარმოდგენას.**

სკოპინგის ანგარიშში განხილულია ასევე პროექტის განხორციელებით გეოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების საკითხები, მათ შორის მოცემულია ინფორმაცია წყალსაცავის ფერდობების მდგრადობის შეფასების შესახებ. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით - წყალსაცავის ტერიტორიაზე, მდ. რიონის მარჯვენა და მარცხენა სანაპიროებზე არსებული ძველი არააქტიური მეწყერები განვითარებულია მხოლოდ კლდოვანი მასივის ჩამოქცევების და ქვათაცვენების სახით. წყალსაცავის ქვაბულის მარჯვენა ფერდობის ზედა ნიშნულზე ფიქსირდება ძველი მეწყრული სხეული (ე.წ. საირმის მეწყერი), რაც სააგენტოში არსებული ინფორმაციით საჭიროებს დაზუსტებას და დეტალური კვლევების წარმოებას. საპროექტო არეალში და უშუალოდ შეტბორვის პოტენციური ზემოქმედების ზონაში, მდ. რიონის ხეობის ორივე მხარეს, მდებარეობს მასშტაბური გავრცელების სეისმო-გრავიტაციული, ბლოკური ტიპის, ძველმეწყრული სხეულები.

ზედაპირული წყლის ობიექტის - მდ. რიონის წყლის გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედება დაკავშირებული იქნება მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპებთან, რომელიც მშენებლობის ეტაპზე ძირითადად გამოიხატება წყლის დაბინძურებით, ხოლო ექსპლუატაციის ეტაპზე კაშხლის ქვედა ბიეფში წყლის რაოდენობის შემცირებით. სკოპინგის ანგარიშში განხილულია მოსალოდნელი ზემოქმედების მართვის ღონისძიებები, მათ შორის ექსპლუატაციის ეტაპზე გათვალისწინებულია ეკოლოგიური ხარჯის ქვედა ბიეფში მუდმივი გატარება.

საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურის ტიპის გათვალისწინებით ექსპლუატაციის ეტაპი დაკავშირებული იქნება იქტიოფაუნაზე მნიშვნელოვან ზემოქმედებასთან, რომელიც ძირითადად გამოიხატება ჰაბიტატების სრული ფრაგმენტაციით და სადაწნეო სისტემაში თევზის მოხვედრა-დაზიანებით. საპროექტო ტერიტორიის ფარგლებში გავრცელებული ენდემური სახეობების იქტიოფაუნის წარმომადგენლების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია გზშ-ის ეტაპზე დეტალურად იქნეს შესწავლილი იქტიოფაუნაზე

მოსალოდნელი ზემოქმედების სახეები, მათ შორის მშენებლობის ეტაპზე მდინარის ზღუდარების გადაკეცვის - კაშხლის მოწყობის დროს, დაზუსტდეს იქითოფაუნაზე მიყენებული ზიანის მასშტაბი და წარმოდგენილი იქნეს ქმედითი შემარბილებელი ღონისძიებები, ეფექტურობის დასაბუთებით.

დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელება დაგეგმილია სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე. მთლიანი 1 018 865 კვ.მ. (102 ჰა) ფართობიდან (Shp ფაილი) 331 334 კვ.მ. (33 ჰა) წარმოადგენს სახელმწიფო ტყეს, სადაც არ ხვდება სანაყაროებისთვის შერჩეული საპროექტო ლოკაციები. სკოპინგის ანგარიშის შესაბამისად საპროექტო არეალში გავრცელებულია წითელი ნუსხით დაცული ოთხი სახეობის ხე-მცენარე. ტერიტორიაზე საქმიანობის განხორციელება დაგეგმილია „ტყითსარგებლობის წესის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 18 მაისის N221 დადგენილების შესაბამისად.

რეგიონში არსებული და საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურების გათვალისწინებით პროექტის განხორციელება დაკავშირებული იქნება ასევე კუმულაციურ ზემოქმედებასთან, რომლის მნიშვნელობის შეფასება - **მათ შორის საპროექტო არეალის კლიმატურ პირობებზე მოსალოდნელი ჯამური ზემოქმედების ჭრილში - გზშ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას და დეტალური ინფორმაციის წარმოდგენას. საკითხის დეტალური ანალიზის მიზნით, გზშ-ის ეტაპზე უნდა მოხდეს კუმულაციური ეფექტის გამომწვევი ყველა წყაროს იდენტიფიცირება, როგორც მშენებლობის, ისე ექსპლუატაციის ეტაპისთვის და განისაზღვროს საპროექტო არეალში გათვალისწინებული ან/და არსებული საქმიანობებით მოსალოდნელი ჯამური/მასშტაბური ზემოქმედების მნიშვნელობა.**

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, სააგენტომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის და საჯარო განხილვის შესახებ ინფორმაციის კანონმდებლობით დადგენილი წესით გავრცელება, მათ შორის ინფორმაცია განთავსდა სააგენტოს ოფიციალურ ვებგვერდზე, გამოქვეყნდა ბეჭდურ მედიაში, ასევე განთავსდა სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის ვებგვერდზე და გადაიგზავნა ცენტრის გამომწერებთან ელ. ფოსტის მეშვეობით. ამასთან, ინფორმაცია გაიგზავნა ცაგერისა და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტებში საინფორმაციო დაფაზე და საქმიანობის განხორციელების სიახლოვეს ინფორმაციის გავრცელების დამკვიდრებულ ადგილებზე განთავსების მიზნით. დაგეგმილი საქმიანობის სკოპინგის ანგარიშთან დაკავშირებით საჯარო განხილვები გაიმართა 2022 წლის 21 ოქტომბერს ცაგერის მუნიციპალიტეტის სოფ. ზოგიშში და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფ. ზედა ღვარდიაში. საჯარო განხილვებს ესწრებოდნენ სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტოს, რაჭა-ლეჩხუმის რწმუნებულის ადმინისტრაციის, ცაგერისა და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტების, შპს „ალპანა ენერჯის“ და შპს „გამა კონსალტინგის“ წარმომადგენლები, ასევე სოფ. ზოგიშის და სოფ. ზედა ღვარდიას მაცხოვრებლები. საჯარო განხილვებს ესწრებოდნენ აგრეთვე სხვადასხვა ორგანიზაციის წარმომადგენლები, მათ შორის ააიპ „მწვანე ალტერნატივა“, „რიონის ხეობის მცველები“, სს „ენერგო პრო ჯორჯია“. საჯარო განხილვებზე ყურადღება გამახვილდა გეოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების, მიკროკლიმატის ცვლილებით მოსალოდნელი ზემოქმედების, ადამიანის საცხოვრებელ გარემოზე და ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების საკითხებზე, ასევე პროექტის საჭიროების დასაბუთებაზე. სოფ. ზოგიშში გამართულ საჯარო განხილვაზე დამსწრე საზოგადოების გარკვეულმა ნაწილმა დააფიქსირა საწინააღმდეგო პოზიცია პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებით. მოსახლეობა მიიჩნევს, რომ დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელებით მნიშვნელოვანი ზიანი მიადგება მათ საცხოვრებელ გარემოს. საჯარო განხილვებზე გამოთქმული შენიშვნები/მოსაზრებები და შესაბამისი განმარტებები აისახა

შესაბამისი საჯარო განხილვის ოქმებში, ამასთან საფუძვლიანი შენიშვნები/მოსაზრებები გათვალისწინებული იქნა სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით მიმდინარე ადმინისტრაციული წარმოების დროს.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე პროექტთან დაკავშირებით წერილობითი შენიშვნები/მოსაზრებები სააგენტოში წარმოდგენილი იქნა ააიპ „მწვანე ალტერნატივას“ და შპს „რაჭა თრეველის“ მიერ. შპს „რაჭა თრეველის“ შენიშვნები/მოსაზრებები ძირითადად ეხებოდა სასტუმრო კომპლექს „ვილა შარეულაზე“ (რომელიც შეტბორვის ნიშნულის სიახლოვეს მდებარეობს) და რეგიონში ტურიზმის განვითარების პოტენციალზე მოსალოდნელი ზემოქმედების, მეწყრული პროცესების გააქტიურებისა და ლანდშაფტის ცვლილების შეფასებას, ასევე მოსალოდნელი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონას. ააიპ „მწვანე ალტერნატივას“ შენიშვნებმა/მოსაზრებებმა ძირითადად მოიცვა პროექტის საჭიროების დასაბუთების, წარმოდგენილი ალტერნატივების ანალიზისა და იქტიოფაუნაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების საკითხები, ასევე შენიშვნები ეხებოდა საჯარო განხილვების შესახებ ინფორმაციის არასათანადოდ გავრცელებას. ზემოაღნიშნული საკითხების გათვალისწინებით ორგანიზაციას არ მიაჩნია მიზანშეწონილად ადმინისტრაციულმა უწყებამ გასცეს სკოპინგის დასკვნა პროექტთან დაკავშირებით. საზოგადოების ინფორმირებისა და ინფორმაციის გავრცელებასთან დაკავშირებით, სააგენტოს წარმომადგენელმა განმარტა, რომ საჯარო განხილვის შესახებ ინფორმაცია განთავსებულ იქნა კანონმდებლობის დადგენილი წესით, მათ შორის საქმიანობის სიახლოვეს (მაგ: სოფ.ზოგიშში).

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე წარმოდგენილი საფუძვლიანი შენიშვნები/მოსაზრებები აისახა სკოპინგის დასკვნაში - გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალში.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად სააგენტოს მიერ იდენტიფიცირებული იქნა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროები, სახეები და ობიექტები. ამასთან, განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი, ასევე გზმ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებების საკითხები.

გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი:

1. გზმ-ის ანგარიში უნდა მოიცავდეს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. გზმ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-4 ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
- 2.1. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად გზმ-ის ანგარიში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის, კონსულტანტის მიერ;
3. გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და

შესწავლილი ინფორმაცია, გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;

4. გზშ-ის ანგარიშში, ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- პროექტის საჭიროების დასაბუთება (გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონის საფუძველზე);
- დაგეგმილი საქმიანობის დეტალური აღწერა, საპროექტო მახასიათებლების მითითებით;
- საქმიანობის განხორციელების ტერიტორიის აღწერა-დახასიათება, მათ შორის: ჰიდროელექტროსადგურის შემადგენელი ინფრასტრუქტურული ობიექტ(ებ)ის განთავსების ადგილ(ებ)ის დახასიათება, საქმიანობის განხორციელების ადგილის საკადასტრო კოდ(ებ)ისა და GPS კოორდინატების მითითებით, საპროექტო ობიექტის ერთიან Shp ფაილებთან ერთად (შეტბორვის უბნის კონტურების მითითებით);
- ინფორმაცია საპროექტო არეალის გარემო-პირობების შესახებ;
- საპროექტო ობიექტის ერთიანი გენერალური გეგმა, მაღალი გარჩევადობით და შესაბამისი ექსპლიკაციით, სადაც დატანილი იქნება ჰიდროელექტროსადგურის შემადგენელი ყველა საპროექტო ინფრასტრუქტურული ობიექტი;
- საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურის შემადგენელი ობიექტების დაშორება მოსახლეობიდან, კონკრეტული მანძილების მითითებით;
- შეტბორვის კონტურიდან მანძილი უახლოეს მოსახლემდე და ზემოქმედებას დაქვემდებარებულ სხვა ობიექტ(ებ)ამდე;
- გავლენის ზონაში მოქცეული საავტომობილო ხიდების, ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზისა და ასევე ინერტული მასალების სამსხვრევ-დამხარისხებელი საამქროს შესახებ ინფორმაცია.
- გარემოს დაცვის მიზნით შემოთავაზებული გონივრული ალტერნატიული ვარიანტების შესახებ ინფორმაცია, შესაბამისი დასაბუთებით. მათ შორის უმოქმედობის (ნულოვანი) ალტერნატივის, ჰიდროელექტროსადგურის ტიპის-ტექნოლოგიური ალტერნატივების, განთავსების ალტერნატივების ანალიზი და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული ალტერნატივების აღწერა-დასაბუთება. გზშ-ის ანგარიშის შესაბამის ქვეთავში, დეტალურად უნდა იქნეს დასაბუთებული ჰიდროელექტროსადგურის ინფრასტრუქტურული ობიექტების განთავსების და ტიპის ალტერნატივებიდან შერჩეული ალტერნატივების გარემოსდაცვითი, სოციალური, ეკონომიკური და ტექნიკური უპირატესობები;
- ჰიდროელექტროსადგურის შემადგენელი ინფრასტრუქტურული ობიექტების დეტალური აღწერა, თითოეული ობიექტის ტექნიკური პარამეტრების მითითებით;
- დაზუსტებული ინფორმაცია ჰიდროელექტროსადგურის განთავსების საპროექტო (ზღვის დონიდან) ნიშნულების შესახებ;
- ჰიდროელექტროსადგურის ძირითადი ტექნიკური პარამეტრებისა და მახასიათებლების ცხრილი/პროექტის განმარტებითი ბარათი ყველა შემადგენელი ჰიდროტექნიკური ნაგებობის აღწერა-დახასიათებით;
- ჰიდროელექტროსადგურის ფუნქციონირების ტექნოლოგიური სქემის დეტალური, თანმიმდევრული აღწერა, ჰიდროელექტროსადგურის ჯამური სიმძლავრისა და (თვეების, წლების განმავლობაში) გამომუშავებული ელექტროენერჯის შესახებ ინფორმაციის მითითებით;

- საოპერაციო დროის/წლის განმავლობაში სამუშაო რეჟიმის შესახებ ინფორმაცია;
- **ამასთან დაზუსტებული ინფორმაცია წყალსაცავის შევსების პროცესისა, დროისა და რეგულირების შესახებ;**
- საპროექტო კაშხლის ტიპის, პარამეტრებისა და ტექნიკური მახასიათებლების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, მათ შორის სათავე კვანძის შემადგენელი ელემენტების (წყალმიმღები, წყალსაგდები, სადაწნეო სისტემა, წყალგამშვები და სხვ.) დეტალური აღწერა;
- საპროექტო კაშხლის სამშენებლო სამუშაოების შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია, სამშენებლო ეტაპების, მშენებლობის მეთოდის, დროისა და მოსალოდნელი ზემოქმედების მითითებით;
- **დეტალური ინფორმაცია** სათავე კვანძის მშენებლობის ეტაპზე, მდინარის ბუნებრივი ჩამონადენის არიდებისთვის/მდინარის ნაკადის გადაგდებისთვის გამოყენებული სამუშაოების/საშუალებების, მათ შორის აღნიშნული მიზნით მოსაწყობი ინფრასტრუქტურის (სადერივაციო არხი/გვირაბი, დროებითი დამბები/კოფერდამები და სხვ) შესახებ ინფორმაცია;
- სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული **დეტალური ინფორმაცია** საპროექტო კაშხლის საანგარიშო დატვირთვის, მათ შორის სეისმური და ჰიდრაულიკური დატვირთვის პარამეტრების შესახებ;
- **დაზუსტებული ინფორმაცია** სათავე კვანძზე შეკავებული წყლის მოცულობისა და შეტბორვის ადგილების ფართობის შესახებ. ამასთან დაზუსტებული ინფორმაცია, ნორმალური/საექსპლუატაციო და მაქსიმალური შეტბორვის ნიშნულების შესახებ;
- სათავე კვანძზე კატასტროფულ სიტუაციებში მომეტებული წყლის მართვის საკითხების შესახებ ინფორმაცია;
- სათავე ნაგებობიდან ეკოლოგიური ხარჯის შესაბამისი მოწყობილობით გატარების უზრუნველყოფის ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;
- „ალპანა ჰესის“ დეტალური პროექტირების ფაზაზე მიღებული საბოლოო გადაწყვეტილების შემდგომ, თევზსავალის მოწყობის შესაძლებლობის შემთხვევაში მოცემული უნდა იქნეს **თევზსავალი ნაგებობის დეტალური აღწერა** და მისი ფუნქციონირების შესახებ სათანადო ინფორმაცია. თევზსავალის ზედა და ქვედა ნიშნულები, პარამეტრები, ჰიდრაულიკური გაანგარიშების შედეგები (იმისათვის, რომ შესაძლებელი იყოს იქთიოფაუნაზე ზეგავლენის შეფასება/პროგნოზირება); საპროექტო თევზსავალის ეფექტურობის, მათ შორის თევზსავალში ნაკადის სიღრმის, ბუნებრივ პირობებთან მიახლოებული გარემოს შექმნის შესახებ ინფორმაცია;
- დაგეგმილი ელექტროიმპულსური თევზამრიდის დეტალური აღწერა, ეფექტურობის დასაბუთებით;
- საპროექტო მონაკვეთში გავრცელებული თევზის სახეობების დაზიანების/სიკვდილიანობის პრევენციის/შემცირების მიზნით, განხილული იქნეს ყველა შესაძლო მოსალოდნელი ზემოქმედებისა და შემარბილებელი ღონისძიებების მათ შორის თევზამრიდთან ერთად თევზების მიგრაციის დროს ტურბინების მუშაობის შენელების საკითხი;
- კაშხლის კონსტრუქციაში მოსაწყობი ძალური კვანძი/ჰესის შენობის შესახებ დეტალური ინფორმაცია, ძალური კვანძის შემადგენლობაში შემავალი ელემენტების დახასიათებით - მათ შორის ჰიდროტურბინების დეტალური აღწერა (ამასთან, ნამუშევარ წყალში ზეთების შერევის რისკების შესახებ

ინფორმაცია), ასევე ჰესის შენობაში ავარიული ზეთშემკრები სისტემის მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;

- ჰესის შენობიდან გამონამუშევარი წყლის მდინარეში გაყვანის საშუალების ინფორმაცია, გამყვანი არხების პარამეტრების მითითებით;
- **დაზუსტებული ინფორმაცია** გამომუშავებული ენერჯის შეკრებისა და საერთო ქსელში ჩართვის შესახებ;
- ამასთან, დეტალური ინფორმაცია ქვესადგურების შესახებ, დაზუსტებული საპროექტო მახასიათებლების მითითებით (ქვესადგურის ტიპი, მბზვა, განთავსების ადგილი და ა.შ.);
- დაზუსტებული ინფორმაცია საერთო ქსელთან მიერთების ეგზ-ის პროექტის „აღპანა ჰესის“ გზშ-ის ანგარიშში, როგორც პროექტის ერთ-ერთი შემადგენელი კომპონენტის, ასახვის შესახებ ინფორმაცია;
- ინფორმაცია საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურისა და შემადგენელი ინფრასტრუქტურის მოწყობის ფარგლებში ფიზიკური/ეკონომიკური განსახლების შესახებ (არსებობის შემთხვევაში);
- ვინაიდან, ფუჭი ქანების სანაყაროებისთვის და სამშენებლო ბანაკისთვის შერჩეული ტერიტორიები ძირითადად ხვდება მდინარის სიახლოვეს, ამასთან შეტბორვის კონტურში შეინიშნება სხვადასხვა გეოდინამიკური პროცესების განვითარების რისკები - მოცემული უნდა იყოს ტერიტორი(ებ)ის დაცვის საინჟინრო ღონისძიებების შესახებ **დეტალური-დაზუსტებული ინფორმაცია**;
- ამასთან, დაზუსტებული ინფორმაცია ნაპირდამცავი ნაგებობის მოწყობის საჭიროების შესახებ - ნაგებობის ტიპის პარამეტრებისა და ეფექტურობის მითითებით და აღნიშნული ნაგებობის მოწყობით გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ობიექტის წყალმომარაგების შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია. მათ შორის, დაზუსტებული ინფორმაცია ზედაპირული წყლის ობიექტიდან წყალაღების შესახებ (ხოლო აღების შემთხვევაში თვეების მიხედვით აღებული წყლის რაოდენობის და წყალაღების GPS კოორდინატების მითითებით);
- ინფორმაცია მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი სამეურნეო ფეკალური და სანიაღვრე წყლების მართვის შესახებ;
- ინფორმაცია მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი ნარჩენების და მათი შემდგომი მართვის შესახებ, „ნარჩენების მართვის კოდექსისა“ და მისგან გამომდინარე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად;
- პროექტის ფარგლებში მოსალოდნელი ავარიული სიტუაციების შესახებ ინფორმაცია, მართვის ღონისძიებების მითითებით;
- საქმიანობის შეწყვეტის შემთხვევაში, საქმიანობის დაწყებამდე არსებული გარემოს პირვანდელ მდგომარეობამდე აღდგენის ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;
- პროექტის ფარგლებში დასაქმებული ადამიანების რაოდენობა, დასაქმებულთა შორის ადგილობრივი მოსახლეობის წილის მითითებით, ასევე ინფორმაცია პერსონალის პროფესიული და ტექნიკური სწავლების შესახებ;
- საპროექტო, ზემოქმედების არეალში არსებული მიწის ნაკვეთების საკუთრების ან/და სარგებლობის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია;
- ინფორმაცია გზშ-ის ფარგლებში ჩატარებული საბაზისო/საძიებო კვლევებისა და გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისთვის გამოყენებული მეთოდების შესახებ.

4.1. სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, კერძოდ:

- სამშენებლო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, შესაბამისი ვადების მითითებით. ამასთან, მოცემული იყოს სამშენებლო სამუშაოების გეგმა-გრაფიკი;
- ინფორმაცია მშენებლობაში გამოყენებული ტექნიკის შესახებ;
- ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის სამუშაოების/გრუნტის სამუშაოების და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია („ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით);
- ინფორმაცია მოსახსნელი ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოცულობისა და მისი განთავსების პირობების, ასევე ადგილ(ებ)ის შესახებ (მდებარეობის მითითებით - GPS კოორდინატები, Shp ფაილები);
- მშენებლობის პროცესში წარმოქმნილი ფუჭი ქანების რაოდენობისა და მათი მართვის საკითხების შესახებ **დაზუსტებული ინფორმაცია**. ამასთან, დაზუსტებული ინფორმაცია ფუჭი ქანების/გრუნტის განთავსების მუდმივი/დროებითი ადგილების (სანაყაროები) შესახებ, ფართობისა და GPS კოორდინატების მითითებით (shp ფაილებთან ერთად). **დასაბუთებული უნდა იყოს სანაყაროს განთავსებისთვის შერჩეული ადგილ(ებ)ის გარემოსდაცვითი და ტექნიკური უპირატესობები მათ შორის სანაყაროების მოწყობის შემთხვევაში გათვალისწინებული უნდა იყოს წყალდაცვითი ზოლის რეგლამენტით გათვალისწინებული აკრძალვები და მოთხოვნები;**
- სანაყაროებისთვის ტერიტორიის შერჩევისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს ასევე მოქმედი კანონმდებლობა, რომელიც სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე სანაყაროს მოწყობას არ ითვალისწინებს;
- ობიექტების მშენებლობისთვის საჭირო სამშენებლო მასალების მოპოვებისა და სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტ(ებ)ის მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- ამასთან მშენებლობის ეტაპზე მოსაწყობი ბეტონის კვანძის შესახებ **დაზუსტებული ინფორმაცია**, შესაბამისი ფიზიკური მახასიათებლების მითითებით, ასევე მოცემული იყოს ბეტონის კვანძის ექსპლუატაციის ეტაპთან დაკავშირებული ზემოქმედების საკითხები;
- 35 მ კაშხლის მოწყობისა და შედეგად ზემოქმედების/შეტბორვის არეალში ადგილობრივი მნიშვნელობის ხიდებისა და გზის მოხვედრის შემთხვევაში მოცემული უნდა იყოს **დეტალური ინფორმაცია** ხიდებისა და გზის დემონტაჟის-რეაბილიტაციისა და ახლის მოწყობის შესახებ. **დეტალურად უნდა იქნეს განხილული** ხიდების სამშენებლო სამუშაოები, ამასთან მოცემული უნდა იყოს: საპროექტო ხიდების ტიპი, პარამეტრები, მოწყობის მეთოდი, ხიდების მოწყობით მოსალოდნელი ზემოქმედების საკითხები, შემარბილებელი ღონისძიებები და საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტთან შეთანხმების დამადასტურებელი შესაბამისი დოკუმენტაცია წარმოდგენილ იქნას გზმ-ის ანგარიშში;

4.2. სამშენებლო ბანაკის, შემადგენელი ობიექტებისა და განთავსების ადგილის შესახებ ინფორმაცია, მათ შორის:

- დეტალური ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკის შესახებ, ბანაკის საპროექტო დოკუმენტაციის მითითებით;

- წარმოდგენილი უნდა იყოს ასევე სამშენებლო ბანაკის დაზუსტებული ლოკაცია (GPS კოორდინატების მითითებით, shp ფაილებთან ერთად), ამასთან დასაბუთებული უნდა იყოს ბანაკ(ებ)ის განთავსებისთვის შერჩეული ლოკაციის გარემოსდაცვითი და ტექნიკური უპირატესობები;
- დაზუსტებული ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკიდან უახლოეს მოსახლემდე მანძილის შესახებ;
- მოცემული უნდა იყოს სამშენებლო ბანაკისთვის შერჩეული ტერიტორიის დეტალური აღწერა-დახასიათება;
- სამშენებლო ბანაკის/ბანაკების გენ-გეგმა, შესაბამისი ექსპლიკაციით;
- ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკის ფართობის, ასევე ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობის მომსახურებისთვის გათვალისწინებული ინფრასტრუქტურის ბანაკის ტერიტორიაზე განთავსების შესახებ;
- სამშენებლო ბანაკ(ებ)ის წყალმომარაგებისა და ჩამდინარე წყლების მართვის შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია;
- სამშენებლო ბანაკების ელექტროენერგიით მომარაგების საკითხები;
- სამშენებლო ბანაკზე (არსებობის შემთხვევაში) საწვავის შესანახი რეზერვუარის ტიპის, ტევადობისა და განთავსების პირობების შესახებ ინფორმაცია;

4.3. გზშ-ის ეტაპზე წარმოსადგენი ჰიდროლოგიური ნაწილი, რომელიც უნდა მოიცავდეს:

- მდ. რიონისა და მისი შენაკადების ჰიდროლოგიური მახასიათებლების შესახებ ინფორმაციას;
- საპროექტო არეალში (როგორც კაშხლის ზედა ასევე მის ქვედა ბიეფში), მდ. რიონის შენაკადების შესახებ ინფორმაციას, მანძილებისა და აღნიშნული შენაკადების მიერ გატარებული ხარჯის მითითებით;
- ინფორმაციას მდ. რიონისა და მისი შენაკადების საშუალო წლიური ხარჯების, ჩამონადენის შიდა წლიური განაწილების შესახებ;
- ინფორმაციას მდ. რიონისა და მისი შენაკადის მაქსიმალურ ჩამონადენზე, მინიმალურ ჩამონადენზე და მყარ ნატანზე;
- ინფორმაციას მდინარის სიგრძისა და სიგანის (როგორც საერთო, ისე საპროექტო კვეთში არსებული) შესახებ;
- დეტალური ინფორმაცია ჰიდროელექტროსადგურის მიერ ასაღები წყლის რაოდენობებზე - 10%, 50% და 90%-იანი უზრუნველყოფისთვის;
- მდ. რიონის აბსოლუტური მინიმალური და მაქსიმალური ხარჯების შესახებ ინფორმაციას;
- წყალდიდობის/წყალმოვარდნების რისკების შესახებ ინფორმაციას;
- საპროექტო არეალში არსებული ღვარცოფული ნაკადების შესახებ ინფორმაციას, საჭიროების შემთხვევაში ღვარცოფსაწინააღმდეგო ღონისძიებების მითითებით;
- ინფორმაციას სათავე კვანძის ქვედა ბიეფში გასაშვები სავალდებულო ეკოლოგიური (სანიტარული) ხარჯის შესახებ (ეკოლოგიური ხარჯის გამოთვლის პრინციპისა და რაოდენობის მითითებით). ამასთან უნდა მოიცავდეს ეკოლოგიური ხარჯის მნიშვნელობად მიღებული საშუალო მრავალწლიური ხარჯის 10 %-ის დასაბუთება/განმარტებას;
- ადგილის სპეციფიკური გარემოებების, მათ შორის კალაპოტის სიგანის გათვალისწინებით გზშ-ის ანგარიში უნდა მოიცავდეს დეტალურ დასაბუთებას - რამდენად უზრუნველყოფს განსაზღვრული ეკოლოგიური ხარჯი მდინარის ბუნებრივი და ეკოლოგიური გარემოს შენარჩუნებას;

- ინფორმაცია - საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურის ზედა და ქვედა ბიეფებში წყლის დონის მზომების (ჰიდროლოგიური საგუშაგოს) დაყენების, წყლის ხარჯების დადგენილი სიხშირით გაზომვის, დონეებსა და ხარჯებს შორის დამოკიდებულების მრუდების აგების, ამასთან ყოველდღიური დონეების და ხარჯების შესახებ ინფორმაციის სააგენტოში წარმოდგენის შესაძლებლობის შესახებ.

4.4. გზშ-ის ანგარიშის გეოლოგიური ნაწილი, რომელიც უნდა მოიცავდეს შემდეგს:

- გარემოს ფონური მდგომარეობის აღწერას, მათ შორის:
  - რელიეფი (გეომორფოლოგია);
  - გეოლოგიური აგებულება და ტექტონიკა;
  - საპროექტო რეგიონის სეისმური პირობები;
  - ჰიდროგეოლოგიური პირობები;
  - საინჟინრო-გეოლოგიური პირობების პიკეტური აღწერა (რომელი უნდა მოიცავდეს ასევე საპროექტო ტერიტორიის სივრცეში არსებული საშიში გეოლოგიური პროცესების აღწერას).
- გეოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების დეტალური შეფასება, მათ შორის:
  - სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით - „წყალსაცავის ტერიტორიაზე, მდ. რიონის მარჯვენა და მარცხენა სანაპიროებზე არსებული ძველი არააქტიური მეწყერები განვითარებულია მხოლოდ კლდოვანი მასივის ჩამოქცევების და ქვათაცვენების სახით. წყალსაცავის ქვაბულის მარჯვენა ფერდობის ზედა ნიშნულზე ფიქსირდება ძველი მეწყრული სხეული (ე.წ. საირმის მეწყერი)“, რაც საჭიროებს დაზუსტება ვინაიდან - დეპარტამენტის მონაცემების მიხედვით, რამდენადაც ჩვენთვის ცნობილია საპროექტო არეალში და უშუალოდ შეტბორვის პოტენციური ზემოქმედების ზონაში, მდ. რიონის ხეობის ორივე მხარეს, მდებარეობს მასშტაბური გავრცელების სეისმო-გრავიტაციული, ბლოკური ტიპის, ძველმეწყრული სხეულები. ორივე მეწყრის ძირი შეხებაშია მდინარის ჭალა-კალაპოტის ზონასთან, პრაქტიკულად წარმოადგენს მათ ბაზისს და სავარაუდოა, რომ წყლის დონის აწევა და წყალსაცავის ექსპლუატაციის რეჟიმში დონეების ცვალებადობა უარყოფითად იმოქმედებს მათ მდგრადობაზე;
  - აღსანიშნავია ხეობის მარჯვენა ფერდობზე არსებული მეწყრულ-გრავიტაციული ბლოკი, რომლის არეალში მოქცეულია ბუნებრივი ძველი, ე.წ. „საირმის სვეტები“-ს კომპლექსი. იგი წარმოადგენს უნიკალურ გეომორფოლოგიურ ფენომენს და რეგიონისთვის მნიშვნელოვან ტურისტულ ობიექტს. მეწყრული სხეულის ქვედა ნაწილი პერიოდულად აქტიურდება მდ. რიონის გვერდითი ეროზიის, ფერდობის ამგები ნახევრადკლდოვანი ქანების გამოფიტვის მაღალი ხარისხისა და ნაპრალოვნების გამო. არ არის გამორიცხული წყალსაცავის ზემოქმედებით მეწყრულ-გრავიტაციული პროცესების შესაძლო გააქტიურებამ, საფრთხე შეუქმნას აღნიშნული „საირმის სვეტები“-ს კომპლექსს. ამასთანავე, პროექტით გათვალისწინებული შეტბორვის გასწვრივ გადის ქუთაისი-ალპანა-მამისონის ცენტრალური საავტომობილო გზა, სადაც რამდენიმე უბანზე დღესაც ფიქსირდება პერიოდულად აქტიური ქვათაცვენა/კლდეზვავური უბნები და გასულ პერიოდებში ცალკეულ უბნებზე ფიქსირდებოდა გზის ვაკისის დეფორმაციები. ამასთანავე,

აღნიშნულ ცენტრალურ გზასა და მდინარის კალაპოტს შორის არსებულ ფერდზე ფიქსირდება ეროზიულ-მეწყრული ფლატეები, სადაც ვიზუალური დაკვირვებით შესამჩნევია ფერდის დეფორმაციის ნიშნები. მიუხედავად იმისა, რომ საირმის მეწყრულ-გრავიტაციული ბლოკი მთლიანობაში დღეისათვის პირობითად სტაბილურ მდგომარეობაშია (თუ არ ჩავთვლით ლოკალურად აქტიურ უბნებს), მაღალი ინტენსივობის სეისმური ბიძგების და სხვა გარე ფაქტორების ზემოქმედების შემთხვევაში, არ არის გამორიცხული მისი მასშტაბური გააქტიურება, რაც მაღალი საშიშროების რისკის ქვეშ დააყენებს წყალსაცავის მდგრად ფუნქციონირებას;

- ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, აუცილებელია მეწყრული სხეულების არეალში და მათ მიმდებარედ ჩატარდეს დეტალური საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევები, რომლის საფუძველზეც უნდა შეფასდეს: ფერდობების მდგრადობაზე ზემოქმედების ხარისხი (შესაბამისი თანამედროვე მეთოდოლოგიებით), მეწყრული პროცესების შესაძლო გააქტიურებით მოსალოდნელი საფრთხის დონე „საირმის სვეტები“-ს კომპლექსის, საავტომობილო გზასა და უშუალოდ ჰესის ინფრასტრუქტურულ ობიექტებთან (წყალსაცავი, კაშხალი, ჰესის შენობა და სხვა) მიმართებაში. აღნიშნული კვლევები და შესაბამისი დასკვნები წარმოდგენილი უნდა იქნას გზშ-ში.

4.5. გზშ-ის ანგარიშის ბიომრავალფეროვნების შეფასების ნაწილი, რომელიც უნდა მოიცავდეს:

- ჰიდროელექტროსადგურის და მისი მშენებლობისათვის საჭირო სხვა ინფრასტრუქტურის მოსაწყობად დაგეგმილი მოსაჭრელი ხე-მცენარეების ზუსტ მონაცემებს, სახეობების მიხედვით რაოდენობის და მოცულობის მითითებით;
- ბიოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედების ნაწილში მითითებულია, რომ „ყველა ალტერნატიული ვარიანტის მიხედვით, გათვალისწინებულია მაღალი (31-35 მ) კაშხლის მოწყობა და უნდა აღინიშნოს, რომ ასეთ კაშხლებზე თევზსავალის მოწყობა არ არის მიზანშეწონილი დაბალი ეფექტურობის გამო“. მნიშვნელოვანია, გზშ-ის ანგარიშში დასაბუთდეს აღნიშნული ჩანაწერი. ასევე, განხილულ იქნას თევზსავალის მოწყობის სხვადასხვა ვარიანტი, მათ შორის საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილების გამოყენებით;
- ბიომრავალფეროვნების კუთხით, ჩატარებული კვლევები მოიცავს 2021 წლის ივნისის ორდღიან და 2022 წლის ერთდღიან სავლე კვლევებს, რაც არასაკმარისია სრული სურათის დასანახად. საჭიროა, გზშ-ის ანგარიშში აისახოს დამატებით კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული ინფორმაცია უშუალოდ პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ცხოველებზე (განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდეს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და საქართველოს "წითელ ნუსხით" დაცულ სახეობებზე), მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე (განსაკუთრებით შეტბორვით გამოწვეულ ზემოქმედებაზე), ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე. ამასთან, წარმოდგენილ უნდა იქნას ზემოაღნიშნული კვლევის შედეგები ფოტომასალასთან ერთად შესაბამისი დასაბუთებით და ასახული უნდა იყოს კვლევის განხორციელების შესაბამისი თარიღები;
- გზშ-ის ანგარიშში აისახოს სათანადო კვლევაზე დაყრდნობით მომზადებული ინფორმაცია, პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ წყლისა და წყალზე

დამოკიდებულ სახეობებზე, მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე;

- წარმოდგენილი უნდა იყოს დეტალური ინფორმაცია თევზამრიდის შესახებ;
- დასაბუთება წყლის ე.წ. ეკოლოგიური ხარჯის და მისი საკმარისობის შესახებ, წყალზე დამოკიდებული ბიომრავალფეროვნების კომპონენტების შენარჩუნების თვალსაზრისით.
- გათვალისწინებული უნდა იყოს ჰიდროელექტროსადგურის გაწმენდის, ფსკერდაღრმავების და სხვა მსგავსი სამუშაოების საჭიროება და განსახორციელებელი საქმიანობის დეტალური აღწერა, ბიომრავალფეროვნებაზე მოსალოდნელი ზემოქმედებისა და ამ ზემოქმედების თავიდან აცილების კუთხით;
- ზემოაღნიშნულ კვლევებზე დაყრდნობით გზშ-ის ანგარიშში განისაზღვროს მოსალოდნელი ზემოქმედების სახეები და მასშტაბი და განახლდეს ბიომრავალფეროვნების შემარბილებელი ღონისძიებები და მონიტორინგის გეგმა, სადაც აისახება ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე და შემარბილებელი ღონისძიებების ეფექტურობაზე დაკვირვების საკითხი;
- საექსპერტო კომისიაში სათანადო კვალიფიკაციის მქონე ექსპერტის ჩართულობა, პროექტის განხორციელებით გამოწვეული წყლის ნაკადის შემცირებისა და დარჩენილი წყლის ხარჯის საკმარისობის საკითხის შეფასების მიზნით;
- იქტიოფაუნაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასების ნაწილი დამატებით უნდა მოიცავდეს მშენებლობის პროცესში სეზონური იქთიოლოგიური კვლევის წარმოების/განხორციელების და შესაბამისი ანგარიშის შედგენის, ასევე კვლევის შედეგების ანალიზის საკითხებს. კვლევებისას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს იქთიოფაუნის რაოდენობრივი მაჩვენებლების შეფასებას, რათა შემდგომში სრულყოფილად განისაზღვროს ჰესის ნეგატიური ზეგავლენის დონე;
- ინფორმაციას იქთიოფაუნაზე მიყენებული ზიანის მასშტაბის და ადეკვატური შემარბილებელი ღონისძიებების, მათ შორის საკომპენსაციო დათევზიანების შესახებ. კაშხლის სიდიდიდან გამომდინარე (სიმაღლე 31-35 მ) ყურადღება უნდა მიექცეს დათევზიანების აუცილებლობას, რისთვისაც **დეტალურად უნდა იყოს წარმოდგენილი მდ. რიონის დათევზიანების გეგმა;**

5. ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის და პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედებების შეჯამება, მათ შორის:

- ატმოსფერულ ჰაერზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე, მათ შორის ემისიები სამშენებლო ტექნიკისა და სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტის მუშაობისას, გაბნევის ანგარიშის მითითებით. ამასთან, წარმოდგენილი უნდა იყოს ატმოსფერულ ჰაერზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემარბილებელი/პრევენციული ღონისძიებები და მონიტორინგის საკითხები;
- პროექტის ფარგლებში ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროს არსებობის/მოწყობის შემთხვევაში გზშ-ის ანგარიშს თან უნდა ახლდეს ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეულ მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების პროექტი;

- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ხმაურის და ვიბრაციის გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ნიადაგის ნაყოფიერ ფენაზე და გრუნტის ხარისხზე, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- გეოლოგიურ და ჰიდროგეოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით. მათ შორის დეტალურად უნდა იქნეს წარმოდგენილი მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე, შემარბილებელი ან/და პრევენციული ღონისძიებების მითითებით;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ზედაპირული წყლის ობიექტზე, მათ შორის წარმოდგენილი უნდა იქნეს: მშენებლობა-ექსპლუატაციის დროს ზედაპირული წყლების დაბინძურების რისკების შეფასება; მდინარის კალაპოტში წყლის ხარჯის შემცირებისა და ჰიდროლოგიური რეჟიმის დარღვევით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება მდინარის ჰიდროლოგიურ, ჰიდრომორფოლოგიურ და კალაპოტურ პროცესებზე, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება მდინარის ნატანის მოძრაობაზე, მოსალოდნელი შედეგების ანალიზი და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- პროექტის განხორციელების ფარგლებში, ჩამდინარე წყლების ზედაპირული წყლის ობიექტში ჩაშვების შემთხვევაში გზშ-ის ანგარიშს თან უნდა დაერთოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული - ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლებთან ერთად ჩაშვებულ დამაბინძურებელ ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები ჩაშვების ნორმების (ზ.დ.ჩ) პროექტი;
- პროექტის განხორციელებით გამოწვეული ზემოქმედების შეფასება ბიომრავალფეროვნებაზე, განსაკუთრებით წყლის და წყალზე დამოკიდებულ სახეობებზე, შემარბილებელი/პრევენციული ან/და საკომპენსაციო ღონისძიებების მითითებით;
- ლანდშაფტის ვიზუალური ცვლილებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება და შემარბილებელი ღონისძიებები;
- პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება კლიმატურ, მათ შორის საპროექტო არეალის მიკროკლიმატურ პირობებზე, რეგიონში არსებული/საპროექტო ანალოგიური ტიპის ობიექტების გათვალისწინებით;
- მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, მიწის საკუთრებასა და გამოყენებაზე, ბუნებრივი რესურსების შეზღუდვაზე. ამასთან, განისაზღვროს ადამიანის ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები. **მოცემული უნდა იყოს ასევე სკოპინგის ეტაპზე, მათ შორის საჯარო განხილვაზე, საზოგადოების მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებების/შენიშვნების შეფასება და აღნიშნული კუთხით განსახორციელებელი ღონისძიებების დეტალური აღწერა;**
- შესაძლო პირდაპირი და არაპირდაპირი ზემოქმედების შეფასება ისტორიულ-კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებზე, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით (გზშ-ის ანგარიშის მომზადების პროცესში ჩართული იყოს

შესაბამისი კომპეტენციის სპეციალისტი/ები, რათა გამოირიცხოს შესაძლო არქეოლოგიური ობიექტების დაზიანების რისკები);

- პროექტის ფარგლებში სატრანსპორტო გადაზიდვებით/სამშენებლო ტრანსპორტის გადაადგილებით გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების, მათ შორის სატრანსპორტო ნაკადებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების დეტალური შეფასება, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით. ზემოაღნიშნული ფაქტორებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასებისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს საკვლევ რეგიონში დაგეგმილი, მათ შორის ანალოგიური პროექტები;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ნარჩენების წარმოქმნითა და გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით (მათ შორის ნარჩენების მართვის გეგმა);
- **გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედების შეფასება და მისი აუცილებლობის დასაბუთება**, რაც გულისხმობს გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგებისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონას გარემოსდაცვით, კულტურულ, ეკონომიკურ და სოციალურ ჭრილში;
- საპროექტო ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციით მოსალოდნელი კუმულაციური ზემოქმედების დეტალური შეფასება გარემოს სხვადასხვა კომპონენტებზე (განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდეს ბიოლოგიურ და წყლის გარემოზე), არსებული ან/და საპროექტო ჰიდროელექტროსადგურების გათვალისწინებით, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელებით გამოწვეული გარემოზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედების აღწერა, რომელიც განპირობებულია ავარიისა და კატასტროფის რისკების მიმართ საქმიანობის მოწყვლადობით;
- ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების გეგმა. მათ შორის, ყურადღება გამახვილდეს ჰიდროდინამიკურ ავარიაზე რეაგირების საკითხებზე;
- ობიექტის მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპებისთვის შემუშავებული შემარბილებელი ღონისძიებების შემაჯამებელი გეგმა-გრაფიკი;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმა (შესაბამისი საკონტროლო წერტილების მონიტორინგის სიხშირის, მეთოდის და ა.შ მითითებით);
- გზშ-ის ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები, რეკომენდაციები და საქმიანობის განხორციელების პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები.

6. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იქნეს ეკოლოგიური ხარჯის პროცენტული მაჩვენებლები თვეების მიხედვით, ასევე თვიური და წლიური ხარჯების სიდიდეები 10%, 50%, 75% და 95% უზრუნველყოფისათვის, შესაბამისი ცხრილების (1; 2) სახით:

- ცხრილი 1. ეკოლოგიური ხარჯის პროცენტული მაჩვენებლები თვეების მიხედვით

თვე	იან ვარ	თებე რვა ლი	მარ ტი	აპ რი ლი	მა ის ი	ივნ ის	ივ ლის	აგ ვის ტო	სექტ ემბე რი	ოქტო მბერი	ნოემ ბერი	დეკ ემბე რი
-----	------------	-------------------	-----------	----------------	---------------	-----------	-----------	-----------------	--------------------	---------------	--------------	-------------------

ქ													
ს													
მ													
ი													
ბ													
1													
0													
%													
5													
0													
%													
7													
5													
%													
9													
5													
%													

7. საკითხები/შენიშვნები, რომლებიც გათვალისწინებული უნდა იქნეს გზშ-ის ანგარიშში:

- ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ პროექტის შესახებ საჯარო განხილვებზე დაფიქსირებული შენიშვნების/მოსაზრებების, მათ შორის წინააღმდეგობრივი პოზიციის გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი იქნეს - პროექტთან დაკავშირებით ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირების, მათი პოზიციების, დამოკიდებულების, აზრის გათვალისწინების და შეთანხმების (არსებობის შემთხვევაში) ამსახველი ინფორმაცია;
- სსიპ მინერალური რესურსების ეროვნული სააგენტოს ცნობით:
  - საპროექტო ტერიტორია, თანდართული დოკუმენტებით და სააგენტოში არსებული ინფორმაციით, მოიცავს, ქვედა საირმის მიწისქვეშა წყლის საბადოს და მასზე 2017 წელს ოცდახუთი წლის ვადით, შპს“უნიკალური წყალი“-ზე გაცემული #1005077 ლიცენზიის კონტურს და პირველი სანიტარიული დაცვის მკაცრი რეჟიმის ზონას, სადაც აკრძალულია „ნებისმიერი მშენებლობა, გარდა წყალსადენის ნაგებობებისა; ნებისმიერი დანიშნულების საცხოვრებელი და ადმინისტრაციული შენობების განთავსება; ინერტული მასალის მოპოვება; მილსადენის გაყვანა (გარდა წყალსადენის ნაგებობების მომსახურებისათვის აუცილებელისა); ჩამდინარე წყლების ჩაშვება, ბანაობა, პირუტყვის ძოვება და დარწყულება, რეცხვა, თევზჭერა, შხამქიმიკატების გამოყენება მცენარეთა დაცვის მიზნით“;
  - „წიაღის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, “აკრძალულია წიაღის ფონდის მიწების საკუთრების უფლებით, იჯარით ან სხვა ფორმით გაცემა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სისტემაში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირთან - მინერალური რესურსების ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმების გარეშე, ხოლო ლიცენზირებული ობიექტის შემთხვევაში - აგრეთვე ლიცენზიის მფლობელთან შეთანხმების გარეშე“;

- საპროექტო ტერიტორია ასევე კვეთს, ღვარდიას ქვიშა-ხრემის გამოვლინების კონტურს სადაც, ტერიტორიის გამოვლინებასთან თანაკვეთის ფართობზე (129545კვ.მ) ქვიშა-ხრემის მარაგი შეადგენს 388635მ³-ს;
- „წიაღის შესახებ“ საქართველოს კანონის 39-ე მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით „სასარგებლო წიაღისეულის საბადოს ფართობების განაშენიანება დასაშვებია, თუ განაშენიანების მსურველი წიაღისეულის მესაკუთრეს კომპენსაციის სახით გადაუხდის სასარგებლო წიაღისეულის იმ სახეობის საფასურს (შესაბამისი წიაღისეულით სარგებლობისათვის „ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი მოსაკრებლის ოდენობით), რომლით სარგებლობასაც იგი ზღუდავს ან აფერხებს დაგეგმილი განაშენიანებით“.
- **მოცემული გარემოებებიდან გამომდინარე შპს „ალპანა ენერჯიმ“ უნდა უზრუნველყოს ზემოაღნიშნული საკითხების შეთანხმება, როგორც სსიპ წიაღის ეროვნულ სააგენტოსთან, ისე ლიცენზიის მფლობელთან და შესაბამისი ინფორმაცია ასახოს სააგენტოში წარმოსადგენ დოკუმენტაციაში.**
- სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს ცნობით 1 018 865 კვ.მ. (102 ჰა) ფართობიდან (Shp ფაილი), 331 334 კვ.მ. (33 ჰა) წარმოადგენს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ სახელმწიფო ტყეს, შესაბამისად განსაზღვრული საქმიანობა ან მისი განკარგვა საჭიროებს შეთანხმებას სახელმწიფო ტყის მართვის უფლების მქონე ორგანოსთან;
- სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელებას შპს „ალპანა ერჯი“ გეგმავს სპეციალური ტყით სარგებლობის უფლების მოპოვების გზით, საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 18 მაისის N221 დადგენილების შესაბამისად. აღნიშნულ შემთხვევაში (განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობის უფლების მოპოვების საჭიროების შემთხვევაში), საქმიანობის განმახორციელებელმა **გზმ-ის ანგარიშს უნდა დაურთოს განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობისთვის საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული დოკუმენტები;**
- საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტის ცნობით, აუცილებელია დეპარტამენტთან შეთანხმებული იქნას ჰესის მშენებლობის დეტალური საპროექტო დოკუმენტაცია, რომელშიც სრულყოფილად იქნება განხილული და შეფასებული ნებისმიერი სახის ზემოქმედება დეპარტამენტის ბალანსზე არსებულ საავტომობილო გზასთან მიმართებაში;
- სსიპ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს ცნობით:
  - N5 დანართით წარმოდგენილ ზედაპირულ არქეოლოგიურ კვლევის ანგარიშში არ არის მოცემული შესაბამისი ინფორმაცია ფუჭი ქანების სანაყაროებისთვის შერჩეული N4 და N5 ტერიტორიების შესახებ, რაც გზმ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას;
  - მნიშვნელოვანია გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ეტაპზე განხორციელდეს პროექტით გათვალისწინებული სამუშაოების კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებსა და კულტურულ ფასეულობებზე პირდაპირი და არაპირდაპირი ზემოქმედების გამოვლენა, აღწერა და შედეგები შესწავლა;

- საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 31 მაისის № 257 დადგენილების 50-ე მუხლის მე-2 პუნქტის წ) ქვეპუნქტის (ჰიდროელექტროსადგური 50 მგტ და მეტი) თანახმად, წარმოდგენილი პროექტით განსაზღვრული სამუშაოები განეკუთვნება **განსაკუთრებული მნიშვნელობის ობიექტებს**;
- ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, გზშ-ის მომზადების პროცესში უნდა განხორციელდეს სანაყაროებისთვის შერჩეული, დაზუსტებული ტერიტორიების არქეოლოგიური კვლევა და შესაბამისი დასკვნის მოსამზადებლად, სააგენტოში წარმოდგენილი უნდა იყოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული (მუხლი 14, პ.3,4) დოკუმენტაცია კვლევის შედეგების შესახებ. ასევე საბოლოო დოკუმენტში წარმოდგენილი უნდა იყოს სრულყოფილი ინფორმაცია როგორც საპროექტო ტერიტორიებზე და მათ მიმდებარედ, ასევე პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ კულტურულ ფასეულობებზე პირდაპირი და არაპირდაპირი სავარაუდო ზემოქმედების შესახებ.
- სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილი ალტერნატიული ვარიანტების ანალიზით დგინდება რომ სხვადასხვა კრიტერიუმების შეჯერებით, გარემოსდაცვითი და სოციალური კუთხით/თვალსაზრისით უპირატესია მე-4 ვარიანტი, რომელიც გულისხმობს შერჩეულ ვარიანტთან შედარებით დაბალი კაშხლის მოწყობას და შესაბამისად ნაკლები ფართობის ტერიტორიის შეტბორვას, მათ შორის დატბორვის ზონაში აღარ ექცევა კერძო მფლობელობაში არსებული მიწის ნაკვეთები და არსებული სახიდე გადასასვლელები. N3 ალტერნატივას უპირატესობა მიენიჭა პროექტის ენერგეტიკული მნიშვნელობის გათვალისწინებით, თუმცა სკოპინგის ანგარიშში შერჩეული (მესამე) ალტერნატივის უპირატესობა გარემოსდაცვითი კუთხით არ იკვეთება. **გამოვლენილი გარემოების გათვალისწინებით ალტერნატივების შესახებ მოცემული ინფორმაცია გზშ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას, ამასთან წარმოდგენილი და დეტალურად განხილული უნდა იქნეს ყველა შესაძლო ალტერნატივის მათ შორის პირველი ალტერნატიული ვარიანტის განხორციელების შესაძლებლობის საკითხი. გამომდინარე აქედან, გზშ-ის ეტაპზე მოცემული უნდა უნდა იყოს დაგეგმილი საქმიანობის გონივრული ალტერნატივები, საიდანაც ალტერნატივების შერჩევა განხორციელდება გარემოს დაცვის, მათ შორის ადგილობრივ კლიმატზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემცირების მიზნით და მაღალკრიტერიუმის ანალიზის საფუძველზე უპირატესობა მიენიჭება გარემოსდაცვითი კუთხით ყველაზე ოპტიმალურ ვარიანტს;**
- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, ვინაიდან ოთხივე ალტერნატივის მიხედვით, გათვალისწინებულია მაღალი კაშხლის მშენებლობა პროექტის ფარგლებში თევზსავალის მოწყობა დაგეგმილი არ არის. სკოპინგის ანგარიშის შესაბამისად, საპროექტო ტერიტორიის ფარგლებში მდ. რიონის იქტიოფაუნადან 4 სახეობა არის კოლხეთის ენდემი, 2 სახეობა არის კავკასიური ენდემი და 1 - შავი ზღვის ენდემური სახეობა. **მოცემული გარემოების გათვალისწინებით დგინდება, რომ საქმიანობის განხორციელება დაკავშირებული იქნება ჰაბიტატის სრულ ფრაგმენტაციასთან, რაც მნიშვნელოვან ზიანს მიაყენებს იქტიოფაუნას. მნიშვნელოვანია გზშ-ის ეტაპზე დეტალურად იქნეს შესწავლილი თევზსავალის მოწყობის შესაძლებლობა, მათ შორის შემოთავაზებულ იქნას თევზსავალის ალტერნატიული ვარიანტები. დაზუსტდეს იქტიოფაუნაზე მიყენებული ზიანის**

მასშტაბი და ადეკვატურად იქნეს დაგეგმილი შესაბამისი/კონკრეტული შემარბილებელი ღონისძიებები;

- დაზუსტებას საჭიროებს პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი ზემოქმედება ტურიზმის სექტორზე, მათ შორის ეკოტურიზმზე და რეგიონის ტურისტულ განვითარებაზე, ამასთან განხილული უნდა იქნეს შეტბორვის კონტურის სიახლოვეს არსებულ ტურისტულ ბაზაზე („ვილა შარეულა“) მოსალოდნელი ზემოქმედების საკითხი;
- დაზუსტებას საჭიროებს საპროექტო „ალპანა ჰესის“ ქვედა ბიეფში არსებულ ჰიდროტექნიკური ობიექტების ოპერირებაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია. გასათვალისწინებელია რომ აღნიშნული საკითხი დაისვა ასევე სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვაზე, სს „ენერგო პრო ჯორჯიას“ წარმომადგენლების მიერ. მნიშვნელოვანია დეტალურად იქნეს ასახული ინფორმაცია რა სახის ზემოქმედება შეიძლება მოახდინოს საპროექტო ჰესის ოპერირებამ ქვედა ბიეფში არსებულ ჰესებზე, ამასთან წარმოდგენილი იქნეს ქვედა ბიეფში არსებული ჰესების ოპერატორ კომპანიებთან კომუნიკაციის ან/და შეთანხმების ამსახველი დოკუმენტაცია;
- დაინტერესებული საზოგადოების მიერ სოფ. ზედა ღვარდიაში გამართულ საჯარო განხილვაზე, ასევე ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე წერილობით დაფიქსირებული შენიშვნების/მოსაზრებების მიხედვით - შეტბორვის კონტურთან ფიქსირდება მეწყრული უბნები და კარსტული მღვიმეები (როგორც მდინარის გასწვრივ, ისე უშუალოდ სოფელში), რაც საჭიროებს დაზუსტებას და ტერიტორიის შეტბორვით მოსალოდნელი ზემოქმედების დეტალურ შესწავლა-შეფასებას. აღნიშნული შესწავლა და შესაბამისი შედეგები წარმოდგენილი უნდა იქნას გზშ-ის ანგარიშში;
- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, შეტბორვის ზონა გავრცელდება მდ. შარეულას შესართავის მიდამოებში. დაზუსტებას საჭიროებს მდ. შარეულას ხეობაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია;
- ელექტრონული ფაილებით წარმოდგენილი N5 სანაყაროს შერჩეული ტერიტორიის ფორმები არაერთგვაროვანია, რაც აჩენს საფუძვლიან ეჭვს - სანაყაროსთვის განსაზღვრული ტერიტორიის კონტურის დარღვევისა და ტყის ტერიტორიაზე შეჭრის შესახებ, რაც საჭიროებს დაზუსტებას;
- სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, დაგეგმილია სადერივაციო გვირაბის მოწყობა, რომელიც გამოყენებული იქნება მშენებლობის ეტაპზე, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში ექსპლუატაციის ეტაპზე ეკოლოგიური ხარჯის გასატარებლად. მნიშვნელოვანია გზშ-ის ანგარიშში მოცემული იყოს: დეტალური ინფორმაცია საპროექტო გვირაბის პარამეტრების შესახებ, მათ შორის დეტალური ინფორმაცია გაყვანის მეთოდის შესახებ; დეტალურად უნდა იქნეს განხილული გვირაბების გაყვანისა და შემდგომი ექსპლუატაციის საკითხები; წარმოდგენილი უნდა იყოს გვირაბების შერჩეული მეთოდით გაყვანით შესაძლო გარემოსდაცვითი რისკების გააქტიურებისა და მათი მართვის ღონისძიების შესახებ ინფორმაცია; ინფორმაცია გვირაბის გაყვანის შედეგად წარმოქმნილი ნაჟური წყლების მართვის შესახებ;
- სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, „ალპანა ჰესის“ საპროექტო ეკოლოგიური ხარჯის გატარება მნიშვნელოვანი იქნება მხოლოდ წყალსაცავის შევსების პროცესში. აღნიშნული საკითხი გზშ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას და სათანადო დასაბუთებული ინფორმაციის წარმოდგენას ეკოლოგიური ხარჯის მხოლოდ წყალსაცავის შევსების პროცესში გატარების შესახებ. მნიშვნელოვანია

კაშხლის ქვედა ბიეფში განსაზღვრულ საპროექტო ხარჯთან ერთად მუდმივად იქნეს გატარებული ეკოლოგიური ხარჯი ;

- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით საწარმოო ჩამდინარე წყლების გაწმენდის მიზნით დაგეგმილია გამწმენდი ნაგებობების მოწყობა, რაც საჭიროებს დაზუსტებას. წარმოდგენილი უნდა იქნეს დაზუსტებული ინფორმაცია დაგეგმილი საქმიანობის ფარგლებში საწარმოო წყლების წარმოქმნის შესახებ, ხოლო გამწმენდი ნაგებობების მოწყობის შემთხვევაში მოცემული უნდა იყოს დეტალური ინფორმაცია საპროექტო გამწმენდი ნაგებობების განთავსების ადგილების, მოწყობის გეგმის, გამწმენდების ტიპის, პარამეტრების, წარმადობის, ტექნოლოგიური სქემისა, გაწმენდის ეფექტურობის ა.შ შესახებ;
- დასაზუსტებელია საერთო ქსელთან მიერთების ეგხ-ის პროექტის „ალპანა ჰესის“ გზშ-ის ანგარიშში, როგორც პროექტის ერთ-ერთი შემადგენელი კომპონენტის, ასახვის შესახებ ინფორმაცია. აღნიშნულ შემთხვევაში მოცემული უნდა იყოს ინფორმაცია: ეგხ-ის ტიპისა და ძაბვის შესახებ; საპროექტო ბუფერის (სქემატურ რუკაზე დატანით), მისი ფართობისა და ბუფერში მოქმედი შეზღუდვების შესახებ; ეგხ-ის საპროექტო მონაკვეთის/დერეფნის და საყრდენების (მოწყობის შემთხვევაში) ტერიტორიების, ასევე აღნიშნულ ტერიტორიებზე არსებული გარემო პირობებისა და ბიომრავალფეროვნების შესახებ; ელექტროგადამცემი ხაზის დაცვის ზონების და ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნების შესრულების (დაცვის) შესახებ; საპროექტო ეგხ-ის გაყვანისა და ექსპლუატაციის შესახებ; ეგხ-ის გაყვანის ტექნიკური გადაწყვეტების შესახებ; ეგხ-ის ძირითადი ტექნიკური პარამეტრებისა და ფიზიკური მახასიათებლების ცხრილი; ეგხ-ით სხვადასხვა ინფრასტრუქტურული ან/და ბუნებრივი ობიექტების გადაკვეთის შესახებ; ეგხ-ის გაყვანისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე შესაძლო ავარიული სიტუაციების შესახებ; ეგხ-ის გაყვანა-ექსპლუატაციით გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედებისა (მათ შორის ორნითოფაუნაზე) და შემარბილებელი ღონისძიებების შესახებ; ეგხ-ის გაყვანის ალტერნატივები და შერჩეული ალტერნატივის დასაბუთება; საპროექტო ეგხ-ის Shp ფაილები;
- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს „ცხოველთა გადამდები დაავადებების საწინააღმდეგო პროფილაქტიკურ-საკარანტინო ღონისძიებათა განხორციელების წესების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 14 ივლისის №348 დადგენილებით განსაზღვრული მოთხოვნების დაცვის შესახებ ინფორმაცია;
- გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით ადმინისტრაციული წარმოების დაწყებისთვის - გზშ-ის ანგარიშში გათვალისწინებული უნდა იქნეს სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული თითოეული მოთხოვნა;

გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული საკითხების გათვალისწინების შესახებ, ერთიანი ცხრილის სახით (გვერდებისა და (ქვე)თავების მითითებით).

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით შპს „ალპანა ენერჯის“ მიერ წარმოდგენილ პროექტზე, რომელიც ეხება - ცაგერისა და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტებში, მდ. რიონზე 56.9 მგვტ დადგმული სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურის „ალპანა ჰესის“ მშენებლობა-ექსპლუატაციას, სავალდებულოა გზშ-ის ანგარიშში მომზადდეს წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი, შესასწავლი

ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით. გზშ-ის ანგარიში შედგენილი უნდა იყოს მოქმედი კანონმდებლობის, განსაკუთრებით სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული მითითებების სრული დაცვით.